

TIMÓ PETRI

Coris monspeliensis L.

[Sp. PL. 1:177 (1753)] $2n=56-(56)$

Foto: BETRAND BUI

Foto: LILIANE ROUBAUDI

Foto: JEAN-JACQUES HOUDRÉ

NOMS POPULARS

Castellà: consueda de peñas, consueda petrosa, coris, cura real, curalotodo, herba pincel, hierba de las úlceras, hierba de los chinches, hierba pincel, hierba soldadora, iva, iva dulce, periquillo, pincel, pinillo real, sínfito pétreo, soldadora, sínfito pétreo, tomillo real, yerba pincel, yerba soldadora.

Català: cepell, cepell bord, farigola borda, farigola de pastor, farigola mascle, heba de la diarrea, herba de les pulmonies, herba del fetge, herba estronquera, herba flatera, herba pinzell, herba punxosa, herba saladora, herba soldadora, pingell, pinzellet, sempito reial, timó reial, sivineta, xipell bord, xarpons.

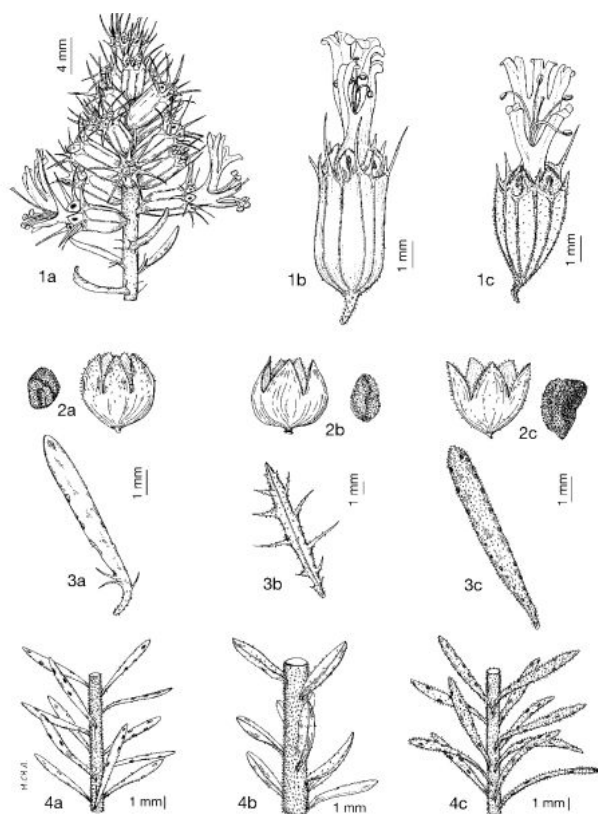
DESCRIPCIÓ BOTÀNICA

Pertany a la subfamília de les Coridàcies, que alguns inclouen a la família de les Primulàcies. Les Coridàcies es distingeixen per tenir flors gamopètals, superovàriques, isostèmones, irregulars, de simetria pentàmera, i càpsula amb 5 valves i corol·la bilabiada.

Mata vivaç glabra (o puberulenta) que forma un coixinet dret amb nombroses tiges de fins a 40 cm, una mica llenyoses a la base. Fulles molt abundants i densament disposades, de 4-19 × 0.4-1.2 mm, més o menys patents, linears, espatulades, enteres o una mica crenulades a la meitat distal (les més superiors espinescents; a vegades amb taques fosques als marges. Inflorescència de 1-5 × 1-1.5 cm. Calze acampanat, membranós, dur, de 4-6 mm amb 5 dents triangulars internes, amb una taca negrosa i que al final convergeixen, i 6-14 inferiors externes caragolades cap enfora i desiguals externes de 2-4 mm. Corol·la de 9-16 mm, tubulosa, bilabiada de color entre rosa i morat, amb el llavi superior major amb 3 lòbuls escotats i l'inferior amb 2 lòbuls menors. Anteres dels 5 estams (desiguals) de color taronja. Fruit en càpsula de 1-2.5 mm, esferoïdal, amb 5 dents i 5 valves, més o menys glandulós amb 4-6 llavors papil·loses de prop d'1 mm. El fruit queda englobat pel calze punxent i agafant un to rogenc com el de les tiges. La corol·la és caduca.

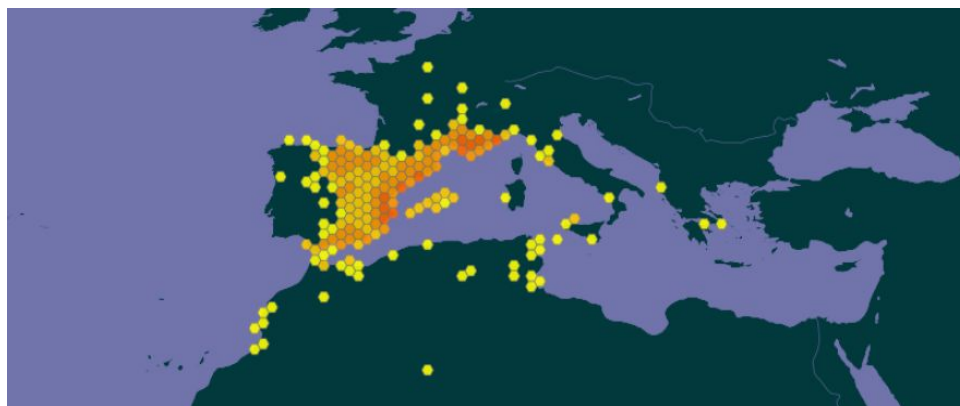
Se n'han descrit 6 subespècies:

- **ebusitanica** amb les fulles superiors del tot enteres; de les Balears i SE de la península.
- **fontqueri** mata gran amb dents externes més curtes que el tub, amb fulles superiors dentades i espinescents, mata ramificada només al cim, absent del Nord.
- **hispanica** amb tija pubescent, fulles glabres amb taques negres al marge, corol·la blanques, calze amb 3-4 dents externes, en terrenys guixencs d'Almeria.
- **monspeliensis** amb dents externes com el tub, mata ramificada des de la base, fulles superiors amb dents de 1-2 mm.
- **rivasiana** amb tija molt llenyosa i fulles superiors mucronades, del SE de la península.
- **syrtica** mata baixa tota pubescent, de fulles grans, dents externes del calze més curtes que el tub, del SE de la península.

a: ssp. *monspeliensis*; b: ssp. *fontqueri*; c: ssp. *syrtica* [de Flora Iberica]

HÀBITAT I DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA

Coris monspeliensis al món, segons GBIF

Planta de terrenys secs calcaris, pedregosos en sòls pobles molt assolellats, de terra baixa o muntanya mitjana. És del SW d'Europa, principalment de la meitat Est de la península hispànica i del SE de França. També es troba al Nord-Oest d'Àfrica, illes de la meitat occidental del Mediterrani fins a Grècia.

PROPIETATS MEDICINALS

- antiespasmòdic
- aperitiu
- astringent
- cicatritzant
- colagog
- depuratiu
- digestiu (en ratafies)
- diürètic
- emmenagog
- fluidificant sanguini
- protector hepàtic
- protector renal
- tònic
- vomitiu REL
- vulnerari

USOS MEDICINALS

- càlculs biliars
- càlculs renals
- cistitis
- còlics
- colitis
- contusions
- diarrea
- dismenorrea
- ferides
- hemorroides
- hipertensió
- mal de ventre
- nafres (boll torrat)
- ossos fracturats
- pulmonia
- sífilis
- talls

VETERINÀRIA

Contra diarrees en ovelles o porcs. També contra tumors subcutanis.

PRINCIPIS ACTIUS

vicenina-2 [beta-glucòsid]